

# LESMAP

*Bij de rondleiding 'Fij, tussen vele anderen'  
in de tentoonstelling 'Utopia'*

DOELGROEP: LAGER ONDERWIJS



Beste leerkracht,

De tentoonstellingen *Op zoek naar Utopia* en Yto Barrada zijn deze herfst en winter te gast in M-Museum Leuven (20.10 tem 17.01). Info over deze expo's vind je onderaan. Voor lager onderwijs (1ste tem 3de graad) bieden we graag een actieve rondleiding in beide tentoonstellingen, te boeken via deze link: <http://www.schoolmetcultuur.be/aanbod/detail/jij-tussen-vele-anderen---op-zoek-naar-utopia>. Wil je van de rondleiding nog een grootstere leerervaring maken? Langer dan 1,5u? Dan is deze lesmap een aanrader! Het is echter geen voorwaarde om op voorhand in de klas aan de slag te gaan. We nodigen je hier graag toe uit, met concrete lestips, maar de museumrondleiding kan ook helemaal op zichzelf bestaan.

Je leest hieronder veel ideeën om de thema's uit beide tentoonstellingen te vertalen naar de klas op een muzische manier. Utopia of utopieën lijkt een moeilijk onderwerp maar vertaald op kindermaat gaat het hierover: een utopie is een goede maar onbestaande plaats, volmaakt maar niet-bestaand, perfect maar niet écht. Kortom een droomplek!

Doorheen de lesmap krijg je tools om samen met de klas een eigen utopische samenleving te ontwerpen. Een wereld, stad, eiland waar je samen van droomt. Met aandacht voor iedereen met al zijn verschillen. Hoe leef je samen met elkaar, terwijl niemand helemaal hetzelfde is, niet één zoals jij? We koppelen het thema diversiteit, vanuit het prentenboek *Jij, tussen vele anderen* ook aan het thema Utopia. Op die manier vind je in dit document ook lestips rond het thema 'diversiteit'.

Na de inleiding, hebben jullie al een eerste Utopia gebouwd. Tijdens de rondleiding verzamelen de leerlingen nog extra materiaal of ideeën. Zo lees je in de naverwerking hoe jullie eigen Utopia nog kan groeien na het museumbezoek!

Veel plezier!

## INLEIDING IN DE KLAS OP HET THEMA UTOPIA EN THEMA DIVERSITEIT

### Thema diversiteit:

Tip: we raden het boek *Jij, tussen vele anderen* aan van Siska Goeminne. Dit prentenboek maakt een mooie vertaling van het thema. Je kan een exemplaar aankopen (met 40% korting) in de bookshop van M-Museum Leuven. Maar ook in de bibliotheek (Tweebronnen) kan je dit boek gratis ontlennen. Er is in de bibliotheek zelfs een thema boekenkist rond Utopia aangemaakt.

- Neem de tijd om het boek *Jij, tussen vele anderen* voor te lezen. Na een eerste lezing, kan je de tweede keer kleine bewegingsactiviteiten integreren: vb “zevenduizend miljoen honderd mensen, als miertjes in het gras” (pg. 1) nodigt uit om de leerlingen door elkaar te laten krioelen. Je kan ook verschillende soorten huizen uitbeelden, drukte, hoe je anders wandelt met andere kleding, “mensen gaan makkelijk stuk”: welk lichaamsdeel valt uit,...
- Kopieer telkens de linker- en rechterzijde van een pagina op A3. Laat de leerlingen tekst en prent opnieuw combineren. Of laat hen een eigen ontwerp bij de tekening maken of eigen tekst bij een prent schrijven.
- Hieronder zie je telkens een stuk tekst uit het boek, waarbij we enkele concrete opdrachten voorstellen. Maak zelf een selectie op maat van jouw klas! Al deze opdrachten resulteren in verschillende versies van een samenleving: welke mensen zullen er wonen in het Utopia dat jullie straks (zie slotopdracht) bouwen?

#### “Over de wereld krioelen zevenduizend miljoen honderd mensen, als miertjes in het gras”: pg. 1

Iedereen zet zich samen in één troepje: dicht op elkaar. Zet een muziekje op en laat de troep zich in één richting bewegen. Diegene die voorop staat, kiest één dansbeweging en de rest van de troep imiteert. Als je in je handen klapt, verandert de groep van dansrichting, bv kwartslag naar links. Diegene die nu het voortouw neemt of vooraan danst, kiest een nieuwe beweging. Probeer met de ganse groep de hele tijd in beweging te blijven en niet telkens te stoppen als er een nieuwe leider voorop danst.

- Zoek samen op Google maps naar de locatie van jullie school: in-en uitzoomen tot je het schoolgebouw niet meer herkent. Laat de leerlingen ook hun huis van heel dichtbij of heel ver weg tekenen, en bekijk er enkele via Google maps.
- Vorm duo's (bv vanuit bovenstaande opdracht waar tekst en beeld gecombineerd worden). Laat de leerlingen elkaar fotograferen. Diegene die kleiner is, moet heel groot lijken op de foto en omgekeerd.
- Ga op verkenning met de verrekijker vanuit verschillende perspectieven in de stad: op de trappen van het stadhuis, in een drukke winkelstraat, vanuit het raam op de speelplaats, in het park, ... Laat de leerlingen verhalen verzinnen tussen mensen en zoveel mogelijk tegenstellingen benoemen (groot-klein, druk-rustig, ...)





**“Mensen wonen met een heleboel in hoge torens in de stad. Met een paar in een huisje in de velden, waar de wind altijd waait.”**

- Foto's van verschillende manieren van wonen combineren tot een huis van de toekomst. Iedere leerling ontwerpt een eigen versie en één wordt uitgekozen en verkocht. Start met de klas een immokantoor dat reclame maakt voor dit bijzondere huis.

**“Je kan mensen mengen, en dan krijg je nieuwe mensen, in andere kleuren en andere vormen”**

- Hoe ziet ik eruit: in vormen, kleuren en hoe ben ik gemengd geraakt door anderen (stamboom) en hoe blijven kenmerken zichtbaar doorheen stamboom.
- ‘Wie is het’ maar met mensen die veel gelijkenissen vertonen, en dan moet er verder gezocht worden naar niet uiterlijke kenmerken: wie heeft de langste naam of meeste klinkers.
- ‘Wie is het’ met leerlingen uit de klas, school of met het leerkrachtenteam.
- Verhaal bedenken met onbekenden als personages
- Categoriseren van onbekende mensen
- Elkaar natekenen
- Leerlingen sorteren elkaar (in veilige categorieën): handen van klein naar groot, donker naar licht haar, lange naar korte tenen, ...
- Levende domino: “ik heb twee zussen, en geen huisdieren” Laat een tweede leerling dan aanbouwen aan die laatste eigenschap (geen huisdieren), met een nieuwe combinatie.
- Maak een flapboekje met portretten uit de klas: oog, neus, mond worden verknipt in het portret en in een ringmap gestoken. Zo kan je heel de klas met elkaar ‘combineren’.

**“Sommige mensen verdwalen in hun familie.”**

- Collages maken met eigen familiefoto's, en leerlingen raden welke familiecollage bij welke medeleerling hoort.
- Laat de leerlingen hun familieleden tekenen: in rijen achter zichzelf (afgebeeld op foto)

**“Er zijn lieve mensen, norske mensen, koppige en slimme mensen, grappige, en enge mensen.”**

Installeer in de klas een complimentendoosje. Leerlingen kunnen een hele periode lang op kleine papiertjes complimenten aan elkaar schrijven of tekenen. Deze opdracht werkt als opwarmer om nadien je eigen rugzak samen te stellen: met dingen die jou rustig maken, die je voor altijd wil bijhouden, wat jou anders maakt dan de rest maar vooral: wat heb jij nodig in de toekomst. Bij een 1ste leerjaar kunnen dit heel tastbare dingen zijn, bij oudere kinderen kan het abstracter worden wat je wil meenemen en bewaren voor altijd. Hieronder een aantal kleine verwerkingsopdrachten om verder aan de slag te gaan met de rugzak:



- Rugzak doorgeven en die van elkaar open doen en benoemen wat je medeleerling, volgens jou, waarom bijheeft
- Maak een binnenste en buitenste kring. Vorm duo's die tegen over elkaar staan en laat hen aan elkaar vertellen wat er in hun rugzak zit
- Wil je deze opdracht veiliger maken? Moeilijk voor de leerlingen om zichzelf te tonen? Toon als leerkracht als eerste jouw rugzak. Of maak een rugzak voor de groep, voor de ganse klas en dan pas individuele rugzakken.
- Mooi om op het einde van het zesde leerjaar te doen: wat heb je nodig voor de toekomst in het middelbaar
- Uiteraard kan je hier verder op knutselen en de rugzak ook effectief vormgeven. Hoe zie je aan de buitenkant al een hint naar wat er binnen in zit?

**“Mensen hebben rare dingen aan hun lijf: een putje in hun buik, lelletjes aan hun oren, bruine stippen op hun neus.”**

- Tekenen op je eigen lichaam met oogpotlood of afwasbare schmink of gebruik lichaamsstickers of tijdelijke tattoos.

**“Mensen gaan makkelijk stuk. Je laat ze best nooit vallen, want voor je het weet, knapt er iets vanbinnen.”**

- Laat de leerlingen vrij bewegen op muziek, kriskras door elkaar. Om de zoveel tijd valt er echter één lichaamsdeel uit. Ze moeten verder dansen zonder hand, kleine teen, nek, pols, ...
- Neem een blad papier en vouw het voorzichtig. Laat de leerlingen met hun hele lichaam deze plooi nadoen. Blijven ze rechtstaan, kan je best liggen? Buig je aan je buik of wordt het papier net bovenaan aan je hoofd gevouwen? Probeer ook hoekige bewegingen te maken en te breakdancen vanuit het voorzichtig vouwen van kleine en grote blaadjes papier.
- Ga beeldend aan de slag met gips bij dit thema. Welk lichaamsdeel kan jij bv het slechtste missen voor jouw talent? Ben je een voetballer die niet zonder rechterbeen kan? Leg het in de gips en probeer toch nog je talent te tonen aan elkaar. Kunnen jullie raden?

**“Tamelijk veel mensen worden bang geboren. Ze rillen als het donker wordt, blijven in het pretpark met beide voeten op de grond, ze staan stokstil in de buurt van een hond.”**

- Waarvoor ben jij bang, en hoe kan je dit in de toekomst vermijden of iets uitvinden zodat je niet meer bang hoeft te zijn? Laat de leerlingen elkaars uitvinding presenteren in een donkere, zelfgebouwde tent met een kleine zaklamp die als ‘praatstok’ dient.

**“Mensen dragen alles wat je kan verzinnen: bloempjes- en wieltjesschoenen, blote schouders of een bontjas, een jurk die niets verbergt of een broek die te zwaar is, gympjes, een hoepelrol, en af toe elkaar.”**

- Kledij: wat is er nu in de mode, vroeger en in de toekomst? Verzamel materiaal uit tijdschriften.
- Ontwerp bv hoofddekfels die passen bij de wereld in de toekomst. Gebruik de prenten uit het boek als inspiratie en werk met 1 materiaal (vb bruin papier)



## Thema Utopia

- Laat elke leerling een brief schrijven aan zijn/haar toekomstige ik. Wie ben ik op het einde van het 6de leerjaar? Hoe zie ik eruit? Wat vind ik belangrijk, waar word ik boos van, wat zijn mijn hobby's en waar word ik gelukkig van? In wat voor een huis woon ik? Wat voor een stad of land? Wie is mijn buurman? ...
- Laat de leerlingen kiezen wat ze willen vertellen/delen over hun brief. Kan je verschillende aspecten van verschillende toekomstige 'ikjes' samenvoegen? Hoe zou de mens er in de toekomst dan uitzien? Wat vindt hij/zij belangrijk?
- Bestudeer met de klas de tentoonstellingstitel en -affiche van Utopia. Tip: je kan gratis een affiche in M afhalen, of online bekijken via: <http://www.utopialeuven.be/nl/tentoonstelling>.
- Het bekijken van de affiche en de tentoonstellingstitel prikkelt de fantasie van de leerlingen. Zo vormen ze zich een idee over de tentoonstelling die ze gaan bezoeken. Dat hoeft uiteraard niet volledig samen te vallen met het complete verhaal van de tentoonstelling. Bekijk eerst samen met je leerlingen de tentoonstellingsaffiche.
- Wat kunnen je leerlingen allemaal zien op deze affiche? (plaats/datum/sponsors/titel/ campagnebeeld...)
- Begrijpen ze de titel? Waaraan doet deze titel hen denken?
- Wat zou er te zien kunnen zijn in deze tentoonstelling? Wat denken ze dat de afbeelding op de affiche moet voorstellen? Wat heeft dit beeld volgens hen te maken met de toekomst?
- Het verhaal achter de affiche: Het leven van Dorothea van Denemarken laat zich vertellen als een sprookje. Geef de leerlingen een blad papier en laat hen opschrijven wat ze denken dat verzonnen/niet echt is in jouw verhaal. Eventueel kan je nog zelfverzonnen details toevoegen: " Dit meisje heet Dorothea. Ze was zeker niet arm. Waaraan zie je dat ze rijke ouders had? Haar vader was de koning van Denemarken. Hij werd echter ontslagen, van zijn troon gestoten en Dorothea en haar ouders moesten vluchten. Naar België! Ze woonden in Lier, dichtbij Antwerpen. Dorothea wijst met haar vinger naar een plek op het armillarium of de wereldbol die ze vastheeft. Iemand een idee naar waar ze wijst? Inderdaad, naar Denemarken. Het meisje houdt de wereldbol op haar hoofd. Iemand een idee waarom? Haar eigen leven werd ook op z'n kop gezet toen ze moesten vluchten van Denemarken naar ons land. Hiermee vertaalt de kunstenaar de boodschap van Utopia op een schitterende manier: de dingen op zijn kop zetten en openstaan voor vernieuwing zorgt voor de ommekeer van ideeën.
- Heb je nu nog een ander idee van wat je gaat zien in de tentoonstelling? Kan je nog aanvullen?
- Vraag je leerlingen nu om een alternatieve affiche te ontwerpen voor Utopia. Neem na het bezoek aan de tentoonstelling de tijd om hun eerdere visie op de toekomst te bespreken. Zouden ze nu een ander campagnebeeld maken?





Zin om al meer kunstwerken uit de tentoonstelling te verkennen? Via deze weblink vind je alvast enkele beelden:

<http://www.utopialeuven.be/nl/universum-anders-bekeken>.

Print de foto's op groot formaat, maak er kijkplaten van met op de achterkant deze vragen:

- Wat zie je?
- Waaraan doet het je denken?
- Wie zou het gemaakt hebben?
- Waarom is het gemaakt?

Eventueel kan je de kijkplaten ook ophangen aan een wasdraad in steeds wisselende volgorde. Laat de leerlingen telkens een verhaal verzinnen van links naar rechts met de kijkplaten als personage.

Ken je het spel Dixit? Speel het eens met kunstwerken: De spelers hebben altijd zes kunstwerkkarten vast. De speler die aan beurt is, bepaalt over welk van zijn handkaarten hij iets wil zeggen. Hij legt deze kaart gedekt opzij en geeft er een hint over. Dit kan hij doen door een woord te gebruiken, een titel te verzinnen, een citaat of verwijzing te maken, een liedje te zingen, zelfs een geluid of gebaar, alles is toegestaan. De andere spelers kijken nu in hun eigen handkaarten en kiezen een kaart die volgens hen ook aan de omschrijving van de actieve speler voldoet. Die kaarten geven ze gedekt aan de actieve speler, welke alle gekozen kaarten (+ zijn eigen kaart) onder elkaar schudt en dan open naast elkaar op tafel legt. Nu proberen de andere spelers de juiste kaart eruit te halen. Als iedereen gekozen heeft, wordt gekeken wie het juist had.

- Stel vier verschillende hoeken op in de klas. In elke hoek is er plek om post-its te hangen of kleine briefjes met plakband. Hang in elke hoek één van de volgende boodschappen: In de toekomst woon ik... In de toekomst leer ik... In de toekomst speel ik... In de toekomst zal er zeker nog... Laat hen de vier uitspraken vervolledigen. Dat kan aan de hand van een korte tekst of tekening, maar ze kunnen bijvoorbeeld ook op zoek gaan naar afbeeldingen in tijdschriften. Ga nadien kijken wat de verschillende antwoorden zijn. Belangrijk hierbij is dat ze hun naam er niet bij moeten/mogen schrijven. Als er voldoende antwoorden zijn om mee verder te werken, deel je de klas op in 4 verschillende groepen. Elke groep is verantwoordelijk voor 1 uitspraak. Ze kunnen nu antwoorden verwijderen of toevoegen om hun toekomstbeeld (over dat onderwerp) verder uit te werken.
- Bekijk samen enkele toekomstbeelden uit reclame, film, strip, games, ... en bespreek deze met de leerlingen. Hierbij alvast enkele suggesties die je makkelijk op Internet vindt:
  1. Atelier van Lieshout: kunstenaars studio die nadenken over wonen, samenleven in de toekomst
  2. Francois Schuiten: striptekenaar van utopische steden
  3. Hans Op de Beeck: beeldend kunstenaar die met 'Staging Silence' een toekomstbeeld bouwt.

## SLOTOPDRACHT:

Met deze opdracht krijgen jouw leerlingen de kans om te onderzoeken hoe een ideale stad er voor hen uitziet. Ze staan stil bij wat voor hen een stad is. Ze stellen zichzelf de vraag in wat voor stad ze graag zouden willen wonen. Meer groen of juist meer leuke speelplekken? Waar wonen de mensen en waar gaan ze werken? Zijn er veel plekken om te spelen of juist niet? Wat vinden zij belangrijk genoeg aan de stad zoals ze nu is om te behouden in de toekomst? Een stad of landschap wordt door iedereen op een andere manier ervaren. Hoe kan je een stad bouwen die voor iedereen even fijn is om in te wonen? Laat de leerlingen over bovenstaande vragen nadenken in kleine groepjes en alvast enkele notities maken.

Elk groepje geeft zijn notities door aan een andere groep. Op basis van de eerste kernwoorden ontwerpen de leerlingen per groep of individueel een eerste gebouw. Laat hen dit op groot A3 of A0 formaat doen, zoals een architect. Hang alvast alle bouwplannen van alle gebouwen op één muur. Kan je ze al schikken?

Voordat jullie je stad ook écht gaan bouwen, moet je zeker zijn dat de toekomstige mens hier kan wonen en dat je hier op een ideale manier kan samenleven. In bovenstaande opdrachten hadden jullie daar allerlei ideeën over. Neem onderstaande checklist erbij en bekijk of jullie getekende stad effectief voldoet aan de voorwaarden die je in de kleine opdrachten formuleerde. Daarom zie je achter elke vraag van de checklist een paginanummer, verwijzend naar de opdracht. Heb je niet alle opdrachten gedaan, geen probleem. Maak maar een selectie in deze checklist. Deel de klas op in 5 nieuwe groepjes en geef elk groepje enkele vragen uit de checklist:

- Kan je makkelijk bewegen doorheen deze stad? Alleen, met de hele klas of ook met de hele school? Hoe verplaatsen mensen zich in deze samenleving? (opdr. pg. 2)
- Hoe ziet jullie stad eruit vanuit de lucht? Hoe kan je jullie samenleving zien/herkennen vanop de maan? (opdr. pg. 2)
- Welke tegenstellingen passen bij jullie Utopia? (groot-klein, rustig-druk,...) (opdr. pg. 2)
- Zijn er voldoende huizen van de toekomst in jullie samenleving? (opdr. pg. 2)
- Is er plaats voor ieders familie? Voor een hele stamboom, oud en jong, grote en kleine families? (opdr. pg. 3)
- Kies 3 rugzakken van 3 leerlingen uit de klas. Is er plaats voor ieders eigenheid, vragen, behoeften, kleine kantjes, ... (opdr. pg. 3)
- Is er ook plek voor “kapotte” mensen? (opdr. pg. 4)
- Is er in jullie stad een verstopplekje voor ieders angsten? (opdr. pg. 4)
- Plek voor alle toekomstige “ikjes” van de hele klas? (opdr. pg. 4)
- Ga terug naar de post-its die jullie verzamelden uit de 4 hoeken. Kan je in jullie toekomstige wonen, leren, spelen en bewaren wat jullie willen? (opdr. pg. 5)
- Kan je één van de toekomstbeelden gebruiken die jullie samen bekeken? (opdr. pg.5)





Op basis van hun ideeën uit de checklist, kunnen de getekende plannen voor de stad nog lichtjes gewijzigd worden. Is iedereen het ermee eens? Dan kunnen we beginnen bouwen!

Allereerst maak je een groot grondplan: op de grond, op een grote tafel of zelfs tegen de muur of het plafond. Gebruik hiervoor papiertape en bakken verschillende bouwpercelen af. Zorg voor één soort materiaal, bv karton, zodat alle verschillende huizen effectief samenhang vertonen. Het belangrijkste is dat de leerlingen als groep tot een compromis komen. Net zoals dat in de realiteit dient te gebeuren. De verschillende stadselementen worden los op hun plek geplaatst. Hier komt geen lijm aan te pas. Zo kunnen ze nog van plaats veranderd worden. Een stad is immers steeds in verandering. Gebouwen worden afgebroken en weer opgebouwd.

Hieronder vind je een hele reeks van inspirerende kartonsteden!



## NAVERWERKING: BOUW JULLIE UTOPIA VERDER UIT, NA DE RONDLEIDING

Tijdens de rondleiding met gids in de tentoonstelling *Utopia*, doe je zeker nog ideeën op over de ideale samenleving. Misschien moeten jullie de stad die je bouwde voor de start van de rondleiding, nog aanvullen of herzien? Neem onderstaande checklist erbij en bekijk of jullie stad effectief voldoet aan de voorwaarden die je tijdens de rondleiding formuleerde. Heb je niet alle opdrachten met de gids gedaan, geen probleem. Maak maar een selectie in deze checklist. Deel de klas op in 5 nieuwe groepjes en geef elk groepje enkele vragen uit de checklist:

- Neem het blaadje uit de vriendenpoëzie, die jullie gebruikten tijdens de rondleiding. Teken a.d.h.v. de antwoorden jullie vriendenportret (per twee) of maak een foto. Vinden jullie plekken in de zelfgebouwde stad om de portretten op te hangen?
- Neem de post-its waarop jullie noteerden waarom je in welk Aards Paradijs zou willen wonen. Voldoet jullie eigen Utopia of stad aan deze voorwaarden? Is het ook een Aards Paradijs?
- Durven jullie iets onecht of fantasievol aan je stad toe te voegen? Iets dat niet kan/niet bestaat maar wel fijn is?
- Kies een plek in jullie stad en begin vandaaruit te vertellen waar jullie klas van droomt. Hoe ziet jullie fantasie/utopie/ideale wereld eruit? Neem het op met een iPad, smartphone of dictafoon.
- Zijn er in jullie stad grenzen, hekken of poorten? Is dat nodig? Staan er mensen buiten de stad, die niet welkom zijn?
- Passen de regels/grondwet voor een utopisch land bij jullie kartonnen stad? Moet je nog regels bijmaken of stukken stad herbouwen?
- Willen jullie nog slagzinnen of slogans toevoegen in jullie stad?
- Hebben jullie een vlag gemaakt tijdens de rondleiding? Waar zet je deze in de stad? Moet je ze nog aanvullen?

## INHOUDELIJKE ACHTERGRONDINFO BIJ 'OP ZOEK NAAR UTOPIA' EN YTO BARRADA

### Op zoek naar Utopia

Vijfhonderd jaar geleden, midden december 1516, publiceerde Dirk Martens, de eerste drukker van Vlaanderen, in Leuven het boekje *Utopia* dat symbolisch het begin van een nieuw tijdperk in het Europese intellectuele denken markeert. De naam Utopia is een woordspeling. Het woord is een neologisme dat speelt met het Griekse eu-topos 'goede plaats' en tegelijk ook met ou-topos 'geen-plaats'. More voert een mysterieuze verteller ten tonele om het verhaal van het eiland Utopia te doen. Raphael Hythlodæus verbleef er naar eigen zeggen niet minder dan vijf jaar. More heeft slechts enkele tientallen pagina's nodig om haarscherp een samenleving uit te tekenen die nu, vijfhonderd jaar later, op vele punten nog verrassend actueel lijkt. Hij beschrijft de herverdeling van rijkdom, opvang voor kinderen, gratis onderwijs voor iedereen, gelijkedansen op basis van talenten en democratische verkiezingen. Hij wijst op het belang van mooie en aangename tuinen in de steden, pleit voor administratieve vereenvoudiging en hij legt omstandig uit op welke wijze een werkdag van zes uren enorme voordelen biedt voor Utopia. In Utopia is er godsdienstvrijheid en euthanasie is er een gangbare praktijk. Het is verbazend dat het boekje al in 1516 van de drukpers kwam.

De tentoonstelling *Op zoek naar Utopia* gaat over de Europese fascinatie voor de mens als individu, de menselijke droom van een betere wereld en de interesse voor het alomvattende mysterie van het universum, de tijd en de planeten. De tentoonstelling bestaat uit vier bewegingen. In de eerste beweging komt het boek Utopia aan bod. Er wordt ingezoomd op de intellectuele en de culturele context waarbinnen de publicatie tot stand kwam. De hoofdrolspelers zijn nadrukkelijk aanwezig: More zelf uiteraard, Erasmus en de Antwerpse stadsgriffier Pieter Gillis, drie vrienden en drie bijzonder scherpzinnige geesten. De tweede beweging, Beelden van Paradijs en Hel, laat zich leiden door het ritme van passie, devotie en doodsangst. Alledrie zijn het fundamentele drijfveren van het menselijk bedrijf die naadloos bij mekaar aansluiten. De derde beweging zoekt naar het Terra Incognita, het 'ongekende land' of de verleidelijke en mysterieuze utopische wereld achter de horizon. De verbeelding van het onbekende en het vreemde geeft concrete vorm aan het verlangen om er naar op zoek te gaan. De vierde beweging vormt het slotakkoord. Rond 1516 zijn ruimte en tijd gerationaliseerd en meetbaar. Als in een ultieme utopie wil de mens het universum en de eeuwigheid begrijpen en vasthouden. Wetenschap en kunst versmelten in een grandioze vorm.





## *Yto Barrada*

Wat gebeurt er wanneer een land een groot deel van zijn erfgoed ziet verdwijnen naar het buitenland? En hoe ga je om met een verleden dat onder druk komt te staan van de drang naar modernisering en vernieuwing? Het antwoord van de Frans-Marokkaanse kunstenaar Yto Barrada (°1971, Parijs) is verfrissend helder: wie zijn verleden dreigt te verliezen, kan er steeds een nieuw creëren. In de tentoonstelling die ze maakt voor M verwijst Yto Barrada naar universele thema's als verbeeldingskracht, humor, spel, creativiteit en herinnering. Op die manier biedt haar werk een kritische reflectie bij de zogenaamde "echtheid" van tradities en historisch erfgoed en de "authenticiteit" die geprojecteerd wordt op niet-Westerse culturen.

Yto Barrada is geboren in Parijs, maar groeide op in Tanger. Deze achtergrond heeft een sterke invloed op haar werk. Door haar dubbele nationaliteit kijkt ze naar de Marokkaanse cultuur als een in- en outsider. Ze gebruikt haar werk om op een speelse en tegelijk kritische manier diverse aspecten van de Marokkaanse samenleving en cultuur te ontbloten en aan de kaak te stellen. Haar thuisstad Tanger neemt daarbinnen een centrale plek in. Nieuw in haar werk is Barrada's recente fascinatie voor de paleontologie. In M brengt ze fossielen, kinderspel en het etnografisch museum samen.

Een terugkerend thema in haar foto's, films en installaties is het onderzoek naar de identiteit van Marokko en de materiële geschiedenis en visuele cultuur van het land. Barrada wil haar publiek zowel poëtisch als politiek laten reflecteren over de meerlagigheid van culturele identiteit en de relatie tussen heden, verleden en toekomst. Met het bewogen verleden steeds op de achtergrond verwijst haar werk naar de verweven geschiedenissen van kolonialisme, toerisme, etnografie en onze huidige consumptiemaatschappij. Ze tracht dit echter steeds op een speelse en spitsvondige manier te doen. Humor en spel zijn daarom belangrijke aspecten in het hele oeuvre van Barrada.

In de tentoonstelling in M stelt Yto Barrada de hang naar exotische objecten in vraag. Wat is het verschil tussen authenticiteit en traditie? Ze legt de constructie van tradities en de rol van authenticiteit op de rooster. Tradities, zo stelt ze, zijn immers constructies net als landgrenzen, naties of de regels van een spel. Dit lijkt een paradox: een traditie zou niet uitgevonden hoeven worden. Nationaliteit is echter een negentiende-eeuwse uitvinding, net als de idee van een natie. Barrada's interesse gaat naar de artefacten, de geschiedenissen, de verhalen achter deze constructies.



## LEESLIJST

- *Atlas van afgelegen eilanden* Judith Schalansky
- *Atlas van de belevingswereld* Louise van Swaaij, Jean Klare, Ilja Maso
- *Duijfe* door Inge Misschaert en Seppe Van den Berghe
- *Onderweg* door Sanna Francesca
- *Op zoek naar mij* van Ed Franck (auteur) Kris Nauwelaerts (illustrator)
- *ƒij, tussen vele anderen* van Siska Goeminne
- *Tot hier en niet verder* van Isabel Minhós Martins & Bernardo P. Carvalho (ill.)
- *De maanzaak* door Stuart Gibbs
- *An en Swan zijn altijd blij* van Godelieve Uleners
- *Mon tout petit* van Germano Zullo en Albertine
- *Brief aan mijn toekomstige zelf* van Lea Redmond
- *Ik zie jou, zie jij mij* van Siska Goeminne

TIP! In de bibliotheek van Leuven (Tweebronnen) kan je een themakist rond Utopia ontlennen, waarin je deze boeken allemaal vindt.

## MUZIEKLIJST

- Pieter Embrechts: *‘Respect’*
- De mafste mooiste liedjes – Het Geluidshuis – *‘De mestkever’*: *‘Ge zijt wie ge zijt’*

## COLOFON

Deze lesmap kwam tot stand dankzij 3 enthousiaste leerkrachten. Ze stellen zichzelf, en hun eigen utopie, graag hieronder voor:

- Ik ben Saar Desteghe, boekenjuf in vrije basisschool De Ark in Kessel-Lo. Dat houdt in dat ik in de hele lagere school boekpromotielessen geef, met als grote doel kinderen graag te laten lezen. In mijn Utopia wordt er veel gelezen en geschreven, genoten van verhalen uit deze en andere tijden, deze en andere plaatsen. Maar het is ook een plek van ontmoeten, praten, lachen en dansen, een plek om te genieten van grote en kleine dingen.
- Mijn naam is Veerle Marsoul. In het jaar 2000 studeerde ik af als leerkracht lager onderwijs. Ik koos voor het buitengewoon onderwijs, sinds 2003 werk ik in het Bubao Windekind Leuven. Mijn Utopia is ... op het eind van de dag kunnen terugblikken met een voldaan, tevreden gevoel. Misschien kreeg je kansen om te leren, te ontdekken of om kennis door te geven. Een heerlijke maaltijd, natuur, kunst of muziek. Samen iets beleven, lachen tot de tranen over je wangen rollen. Troosten en luisteren. Genieten van relaties, vriendschap. En dan ... rust.
- Ik ben Katrien Nijs, Freinetleerkracht die elf jaar heeft lesgegeven aan elfjarigen en nu met een toffe groep aan een Utopia bouwt. We werken aan een nieuwe buurtschool in Leuven waar kinderen niet enkel in de klas maar vooral ook daarbuiten leren en leven.

Tekst: Dorine De Vos, Sofie Vermeiren Publieksbemiddeling M-Museum Leuven

Vormgeving: Lotte Haesendonck

Foto's: Phelice Timmermans, Andy Merregaert en Koning Kevin